

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 4 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Skierniewicach w sprawie z wniosku A. K., M. K., R. B., F. B. z udziałem J. O., J. B., K. B., K. G. i I. K. o częściowy dział spadku po W. B. oddalił wniosek o dział spadku po W. B., oddalił wniosek uczestnika postępowania K. B. o stwierdzenie zasiedzenia udziałów w prawie własności gospodarstwa rolnego objętego wnioskiem o dział spadku po W. B. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Powyższe postanowienie zaskarżył apelacją uczestnik postępowania K. B., zarzucając mu naruszenie:

- art. 680 § 2 k.p.c. i art. 684 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dział spadku na skutek uznania, iż nie zostało udowodnione, że nieruchomości objęte przedmiotowym postępowaniem stanowiły własność spadkodawcy W. B., podczas gdy złożone dokumenty przemawiają za odmienną tego oceną oraz potwierdzone to zostało dowodem z przesłuchania wnioskodawców i uczestników, zaś na Sądzie spoczywał obowiązek ustalenia składu spadku;

- art. 618 § 1 k.p.c. poprzez merytoryczne rozstrzygnięcie zarzutu zasiedzenia, podczas gdy wniosek o dział spadku nie został uwzględniony co do zasady;

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia poprzez przyjęcie, iż uczestnik postępowania K. B. nie był posiadaczem samoistnym nieruchomości objętych przedmiotem postępowania, co pozostaje w sprzeczności z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego;

- art. 233 §1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez:

a) bezzasadne przyjęcie, iż wnioskodawczym F. B. partycypowała w kosztach naprawy dachu na budynku obory oraz stodoły i danie wiary wyłącznie jej zeznaniom w tym zakresie, pomimo iż uczestnik zaprzeczył tym okolicznościom;

b) bezpodstawne przyjęcie, iż uczestnik K. B. dokonywał na nieruchomości objętej przedmiotem sporu jedynie nakładów koniecznych o charakterze remontowym, podczas gdy dokonane nakłady można zakwalifikować jako nakłady użyteczne w postaci: zmiany konstrukcji budynku mieszkalnego poprzez wybudowanie i wykończenie dodatkowego pomieszczenia, tj. kuchni, zaadoptowania dotychczasowego pomieszczenia na nowy pokój, wykonania instalacji centralnego ogrzewania, doprowadzenia bieżącej wody do budynku mieszkalnego, otynkowania budynku mieszkalnego, wymiany okien w budynku mieszkalnym, wykonania przyłącza elektro-energetycznego, wykonania ogrodzenia nieruchomości, zmiany dachu na stodole ze słomianego na papę, zmiany konstrukcji stodoły poprzez jej skrócenie, wykonania w stodole betonowej posadzki w miejsce glinianej, przerobienia konstrukcji dachu na budynku obory;

c) bezpodstawne przyjęcie, iż uczestnik K. B. nie zrobił niczego, co by stanowiło dowód na to, że zmienił on zakres swojego władztwa, w szczególności Sąd bezzasadnie dał wiarę zeznaniom wnioskodawczyni F. B., iż „nie zmienił on niczego w gospodarstwie, nie kupił żadnych maszyn”, podczas gdy uczestnik pierwotnie maszyny do prowadzenia gospodarstwa rolnego pożyczał od sąsiada, później zaś kupił ciągnik U. C-360 od (...), pług, brony, zaś inne urządzenia posiadał na współwłasność, zmienił profil prowadzonego gospodarstwa rezygnując z chowu inwentarza i skupił się na uprawie roli, otrzymywał dopłaty bezpośrednie finansowane z funduszy Unii Europejskiej, wydzierżawił części gruntów osobom trzecim;

d) bezpodstawne przyjęcie, iż między uczestnikiem K. B. i jego rodzeństwem oraz matką doszło do zawarcia umowy użyczenia, podczas gdy uczestnik od początku czuł się właścicielem nieruchomości, i jak wynika z przesłuchania wnioskodawców i innych uczestników, bez zgody członków rodziny miał zająć budynek mieszkalny i wybić w nim dodatkowe wejście oraz nie chciał się porozumieć z rodzeństwem w przedmiocie podziału gospodarstwa rolnego;

- art. 336 k.c. w zw. z art. 339 k.c. i art. 172 § 1 i 2 k.c. polegające na błędnej cenie charakteru władania przez wnioskodawcę nieruchomościami objętymi postępowaniem na skutek wadliwie ustalonego stanu faktycznego sprawy.

W oparciu o powyższe, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach dotychczasowego postępowania według norm przepisanych – w związku z zarzutami procesowymi, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości i uwzględnienie wniosku uczestnika dotyczącego zasiedzenia udziałów pozostałych współwłaścicieli oraz zasądzenie na rzecz jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Stosownie do art. 684 k.p.c., Sąd prowadzący postępowanie o dział spadku zobowiązany jest do działania z urzędu w przedmiocie stwierdzenia, jakie składniki wchodzi w skład spadku ulegającego podziałowi i jaka jest ich wartość. Z tego też względu Sąd nie może poprzestać na tym, co zostanie zaoferowane przez wnioskodawców i uczestników postępowania ale musi ocenić, czy stwarza to wystarczającą podstawę do prawidłowego stwierdzenia, co wchodzi w skład spadku. Zasada jest, że w toku postępowania o dział spadku rozliczeniu podlega całość stosunków majątkowych pomiędzy spadkobiercami. Przedmiot działu stanowi majątek według stanu z daty otwarcia spadku, natomiast wartość tego majątku ocenia się według stanu z chwili dokonywania działu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, czynności podjęte przez Sąd Rejonowy w sprawie niniejszej nie były wystarczające dla wypełnienia obowiązku sądu spadkowego, o którym mowa wyżej. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci: dokumentacji dotyczącej nieruchomości we wsi S. (aktu nadania ziemi nr 202 z 12.05.1947 r., protokołu ogłoszenia stanu władania na obszarze wsi S. z dnia 22 marca 1962 r., wypisu z rejestru gruntów dotyczącym ww. nieruchomości), zeznań wnioskodawców i uczestników postępowania oraz opinii biegłego geodety, w szczególności zaś ostatni z wymienionych dowodów pozostawił uzasadnione wątpliwości co do własności gospodarstwa rolnego położonego we wsi S., w skład którego wchodzi działki ewidencyjne o nr (...)/1, 416/2, 437, 452, mającego stanowić składnik majątku spadkowego po W. B..

Wskazany biegły geodeta stwierdził, że nie jest w stanie potwierdzić, czy nieruchomość obejmująca w/w. działki ewidencyjne jest tożsama z nieruchomością objętą aktem nadania ziemi nr 202 z dnia 12 maja 1947 roku wydanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Powstały zatem uzasadnione wątpliwości, czy biegły geodeta w sposób wyczerpujący zbadał dokumenty źródłowe mogące wyjaśnić zakres własności gospodarstwa rolnego otrzymanego przez W. B., gdyż nie dokonał on analizy dokumentacji będącej w Archiwum Państwowym w G. Mazowieckiem, a odnoszącej się do własności przedmiotowego gospodarstwa, w tym szkiców map dotyczących Aktu Nadania Ziemi nr 202 z 12.05.1947 r. Opinia ta nie była zatem zupełna.

W konsekwencji Sąd Rejonowy stwierdził, że wnioskodawcy i uczestnicy nie udowodnili, że W. B. był właścicielem gospodarstwa rolnego, o które toczy się spór w przedmiotowej sprawie.

Tymczasem, Sąd Rejonowy powinien zwrócić się do Archiwum Państwowego w G. Mazowieckiem oraz Starostwa Powiatowego w S. o przesłanie kompletu dokumentacji dotyczącej nieruchomości, które wchodzi w skład spadku po W. B. i w oparciu o tak zgromadzoną dokumentację zobowiązać biegłego do wydania opinii w sprawie.

Wobec przytoczonych wyżej okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy jako sprawy o dział spadku. Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi w sytuacji gdy sąd nie orzekł merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy zadania albo pominął merytoryczne zarzuty. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, Sąd ma obowiązek podejmowania działań umożliwiających mu prawidłowe ustalenie składu i wartości spadku ulegającego podziałowi. Sąd Rejonowy przede wszystkim nie ustalił stanu spadku istniejącego w chwili jego otwarcia, nie podjął dalszych czynności celem wyjaśnienia czy nieruchomość obejmująca działki

ewidencyjne o nr (...) / 1, 416/2, 437, 452 jest tożsama z nieruchomością objętą aktem nadania ziemi z 1947 r. W konsekwencji nie ustalił też wartości nieruchomości wchodzących w skład spadku.

Skoro zatem, w związku z treścią apelacji oraz dokumentów przedstawionych w toku postępowania apelacyjnego (wypisy i wyrisy z ewidencji gruntów dotyczące działek objętych postępowaniem), sąd spadku powziął informację wskazującą, że orzeczenie powinno być innej treści, niż wydane w sprawie, zobowiązany jest do ponownego ustalenia składników wchodzących w skład spadku, co wiąże się z koniecznością przeprowadzenia dowodu z ww. dokumentów oraz dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego z zakresu geodezji i kartografii, który po zapoznaniu się z aktami sprawy oraz dostępną dokumentacją geodezyjną, wypowie się na okoliczność czy nieruchomość objęta aktem nadania ziemi z dnia 12 maja 1947 roku jest tożsama z nieruchomością obejmującą działki ewidencyjne nr (...) / 1, 416/2, 437, 452.

W świetle powyższego, uznać należy, że w sprawie nie przeprowadzono wszystkich dowodów na okoliczności istotne dla jej rozstrzygnięcia (co do własności gospodarstwa rolnego), co spowodowało w konsekwencji błędne rozstrzygnięcie co do żądania działu spadku.

Stąd też, zgodzić się także należy ze stanowiskiem apelującego, że w sytuacji oddalenia wniosku o dział spadku z uwagi na brak udowodnienia własności rzeczy mających wchodzić w skład spadku, merytoryczne rozstrzygnięcie zarzutu zasiedzenia zgłoszonego przez uczestnika K. B. jest przedwczesne. Zarzut zasiedzenia jest możliwy do oceny w sytuacji, gdy wniosek o dział spadku byłby słuszny co do zasady tzn. istniałby majątek, który mógłby być podzielony pomiędzy spadkobierców. W konsekwencji ocena pozostałych zarzutów dotyczących kwestii zasiedzenia przez K. B. przedmiotowej nieruchomości jest bezcelowa.

Ze względu na wszystko powyższe, stosownie do treści art. 386 § 4 k.p.c., koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Rejonowy, mając na względzie powyżej poczynione rozważania, powinien czynić działania zmierzające do ustalenia właściwego składu majątku spadkowego po W. B., tj. własności nieruchomości obejmującej działki ewidencyjne nr (...) / 1, 416/2, 437, 452, dopuszczając na tę okoliczność dowód z opinii biegłego geodety, a w dalszej kolejności ustalić wartość spadku i dokonać jego działu.